

Maarian
seurakunta

Jumalanpalvelusohje

2024

MAARIAN KIRKON JUMALANPALVELUSOHJE

1. Yleistä

Tämän jumalanpalvelusohjeen tarkoituksena on kertoa, miten Maarian kirkossa toimitaan jumalanpalveluksissa ja niihin valmistautuessa. Jumalanpalvelusohje on apuna erityisesti uusien työntekijöiden, vierailijoiden ja sijaisten perehtyessä tehtäviinsä.

Kuorin ja alttarin yleisilmeen tulee olla rauhallinen. Siellä ei säilytetä mitään sinne kuulumatonta ja siellä olevien esineiden tulee soveltua ko. paikkaan.

Jumalanpalvelusohjeessa kerrotaan kirkkotilan käytöstä, siihen liittyvistä asioista ja jumalanpalvelusten kulusta. Ohje noudattaa Kirkkolakia, Kirkkojärjestystä, Kirkkokäsikirjaa sekä Jumalanpalveluksen opasta (Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas 2009) ja soveltaa niitä Maarian kirkkoon.

Jumalanpalveluksen kehittämishankkeen (2023-2024) yhteydessä hyväksyttiin **Maarian kirkon profiili (2023)**. Sen pääkohdat on sisällytetty tähän ohjeeseen. Maarian kirkon profiilissa todetaan muun muassa, että

- jumalanpalvelukseen on hyvä sisällyttää tilaa rukoukselle ja levolliselle olemiselle (erit. Levon messu)
- teemajumalanpalvelukset rytmittävät kirkkovuotta
- saarnan toteutustapa voi vaihdella
- rippikoululaiset toimivat messuavustajina ryhmittäin rippikoulun aikana ja isoskoulutukseen varataan nuorille messuavustusvuoro

Maarian kirkossa toimitettavissa jumalanpalveluksissa noudatetaan tätä ohjetta, ellei kirkkoherran luvalla erikseen toisin päätetä. Jumalanpalvelusohjeen hyväksyy seurakuntaneuvosto.

2. Kellojen soitto

Kelloja soitetaan paikallisen perinteen mukaan. Kelloja ei soiteta kiirastorstain iltakirkon aloitussoiton jälkeen ennen pääsiäisyötä. Kaksoispyhinä kelloja ei soiteta perjantai-iltana.

Ehtookellot soitetaan lauantaisin klo 18.00.

Jumalanpalvelussoitot:

- Huomenkellot: Ennen jumalanpalvelusta klo 9.00
- Papin kellot: klo 9.45
- Yhteensoitto: Klo 9.55

Hautakellot: Ennen ja jälkeen siunaustilaisuutta soitetaan kelloja.

Kelloja soitetaan vainajaa hautaan vietäessä tai laskettaessa.

3. Oikeus osallistua ehtoolliselle

Kirkkojärjestyksessä (KJ 3:7 §) säädetään oikeudesta osallistua ehtoolliselle.

Piispainkokous on istunnossaan 12.2.2002 antanut soveltamisohjeet lasten osallistumisesta ehtoolliselle. Nämä ohjeet sisältyvät myös Jumalanpalveluksen oppaaseen.

4. Tekstiilit, kynttilät ja kukat

4.1 Liturgiset tekstiilit eli paramentit

Alttarilla, lukupulpetissa ja saarnatuolissa pidetään kirkkovuoden ajankohdan mukaiset liturgiset tekstiilit. Tekstiilit korostavat näkyvällä tavalla jumalanpalveluksen sisältöä ja kunnioitusta Jumalan kansan juhlaa kohtaan. Aidon liturgian sisältönä on rukous, johon kirkkotekstiilitkin ovat viittaamassa ja johdattamassa. Tekstiilejä on käsiteltävä huolellisesti ja niiden säilytyksestä, puhtaudesta ja kunnosta huolehtii suntio. Suntion kanssa sovitaan tai hänelle ilmoitetaan, jos albaa ja stolaä lainataan. Tiedoksi suntiolle on annettava lainaajan nimi, puhelinnumero, lainauspäivä sekä aika, milloin aiotaan palauttaa.

4.2 Kynttilät

Alttarilla käytetään kirkkovuoden mukainen määrä kynttilöitä. Piispanmessussa käytetään lisäksi piispankynttilää.

4.3 Pääsiäiskynttilä

Maarian kirkossa pääsiäiskynttilälle on varattu paikka alttarin vasemmalle puolelle seurakuntalaisista katsottuna. Pääsiäiskynttilä sytytetään pääsiäisyönä. Sen jälkeen pääsiäiskynttilä palaa kaikissa tilaisuuksissa helluntaihin asti. Helluntain jälkeen pääsiäiskynttilä siirretään sakastiin tai asehuoneeseen.

4.4 Adventtiskynttilät

Adventtiskynttilät sytytetään 1. adventista lähtien. Maarian kirkossa adventti-kynttelikön paikka on seurakuntalaisista katsottuna alttarin oikealla puolella. Tarvittaessa adventtiskynttilät voidaan sijoittaa myös pöydälle kirkon etuosaan.

4.5 Rukouskynttilä

Rukouskynttilöitä voidaan käyttää mm. pääsiäisyön messussa, Taize-messussa, kynttiläkirkoissa ja vesperissä. Tällöin Maarian kirkon lähetyskynttelikkö tuodaan kuoriin seurakuntalaisista katsottuna oikealle puolelle ja kynttelikköön sytytetään kynttilät. Muualla kynttilät sytytetään ja asetetaan palamattomaan astiaan laitettuun hiekkaan. Palavan kynttilän käsittelyssä on oltava varovainen. Viranomaisen erikseen antamia ohjeita kynttilöiden polttamisessa on noudatettava.

4.6 Lähetyskynttelikkö

Suntio huolehtii siitä, että kirkossa olevien tilaisuuksien aikana lähetyskynttelikössä palaa kynttilä, jotta kirkkoon tulijat voivat sytyttää oman kynttilänsä. Suntio huolehtii kyntteliköstä, sen hoitamisesta ja kynttilöiden turvallisesta palamisesta.

4.7 Kukat

Alttarikukkien valinta ja asettelu ovat tärkeitä kirkkotilan ja alttarin kunnioittamiseen liittyviä tehtäviä. Kukkien valinnassa ja käytössä on kirkollisia perinteitä. Alttarilla käytetään leikkokukkia. Tekokukkia ei käytetä, koska alttarikukkien eräs tehtävä on kertoa hauraudesta ja uhrista. Samasta syystä alttarille ei tuoda ruukkukukkia. Kuihtuvat kukat muistuttavat myös katoavaisuudesta.

Kukkien valinnassa on hyvä käyttää apuna Jumalanpalveluksen oppaan ohjeita.

Kukat voidaan asettaa alttaripöydän sijasta myös erilliseen telineeseen alttarin viereen.

Kaikissa kirkossa järjestettävissä tilaisuuksissa seurakunta vastaa alttarikaiteen sisäpuolen koristelusta.

5. *Virsi- ja muun musiikin valinta*

Jumalanpalvelusta johtava pappi eli liturgi valitsee virret yhdessä kanttorin ja saarnaajan kanssa. Jumalanpalveluksen kokonaisuus voidaan suunnitella myös yhdessä laajemman suunnitteluryhmän kanssa. Liturgi toimittaa jumalanpalvelussuunnitelman virsineen suntuolle ja muille jumalanpalveluksessa palveleville **viimeistään kolme päivää ennen jumalanpalvelusta**. Liturgi tai kanttori merkitsee virret ja muut tarvittavat tiedot sähköiseen kalenterivaraukseen (Prime). Käsikirjan mukaisesti jumalanpalveluksen musiikista vastaa vuorossa oleva kanttori. Jos ilmenee erityistoiveita musiikin suhteen, niistä sovitaan vuorossa olevan kanttorin kanssa.

6. *Messu ja sanajumalanpalvelus*

Yleistä

Jumalanpalvelukset toimitetaan kirkkokäsikirjan mukaan.

Kirkkojärjestyksen mukaan jumalanpalveluksessa ja kirkollisissa toimituksissa on noudatettava kirkkokäsikirjaa ja muita kirkolliskokouksen hyväksymiä kirkollisia kirjoja. Saarna on pidettävä kirkkokäsikirjan määräämistä teksteistä, ja sen on oltava kirkon tunnustuksen mukainen. Saarna ei saa sisältää kiihotusta tai sopimatonta viittausta henkilöön. (KJ 3: 1 §). Kirkkoherra voi myöntää kirkon konfirmoidulle, kristillisestä vakaumuksesta tunnetulle jäsenelle oikeuden avustaa ehtoollisen jakamisessa (KJ 3: 8 §). Samoin kirkkoherra voi yksittäistapauksessa kutsua kirkon konfirmoidun, kristillisestä vakaumuksesta tunnetun jäsenen tai muun kristillisen kirkon tai siihen rinnastettavan yhteisön papin saarnaamaan jumalanpalveluksessa (KJ 3: 4 §).

Jumalanpalvelusta johtaa liturgi. Hän on pappisvirkansa puolesta vastuussa kaikesta, mitä jumalanpalveluksessa tapahtuu. Palvelutehtävissä toimivat muut papit ovat avustavia pappeja.

Liturgi johtaa jumalanpalvelusta omistautuneesti siten, että kaikki hänen toimintansa heijastaa kunnioitusta Pyhän edessä.

Maarian kirkko on seurakunnan pääkirkko. Pääsääntöisesti siellä vietetään joka sunnuntai klo 10 jumalanpalvelus, joka yleensä on messu. Poikkeuksista päättää seurakuntaneuvosto jumalanpalvelus- ja kolehtisuunnitelman yhteydessä tai kirkkoherra erikseen.

Maarian kirkon jumalanpalveluksissa käytämme pääsääntöisesti I messusävelmäsarjaa.

Pääkirkossa Maarian kirkossa messun toimittavat liturgi, joka myös saarnaa, avustava pappi, kanttori sekä vapaaehtoiset. Jokaiseen jumalanpalvelukseen pyritään saamaan vähintään yksi-kaksi vapaaehtoista.

7. Valmistautuminen jumalanpalvelukseen

7.1 Palveluvuorot:

Hallintokappalainen vastaa palveluvuorojen jakamisesta pappien osalta, johtava kanttori kanttoreitten osalta. Jumalanpalvelussuunnitelma laaditaan kerran vuodessa (marraskuu) ja se päivitetään loppukesästä syksyn osalta. Suunnitelman vahvistaa kirkkoherra ja se annetaan seurakuntaneuvostolle tiedoksi.

Levon messusta vastaa vuorossa oleva liturgi.

Vapaaehtoisten osallistuessa jumalanpalveluksen toteutukseen on tehtävänjako ja tarvittaessa harjoitus pidettävä riittävän ajoissa. Avustava pappi vastaa vapaaehtoisten kutsumisesta ja ohjaamisesta. Vapaaehtoiset perehdytetään tehtäviinsä ja heitä muistetaan kiittää.

7.2 Kokoontuminen sakastissa

Palveluvuorossa olevat papit, kanttori ja vapaaehtoiset saapuvat Maarian kirkon sakastiin viimeistään klo 9.30. Liturgin johdolla käydään läpi jumalanpalveluksen keskeiset tehtävät ja kulku sekä tarkistetaan, että kaikki on kunnossa. Papit ja avustajat pukeutuvat suntion johdolla. Suntion kanssa tarkistetaan äänentoisto. Liturgi pitää sakastirukouksen hyvissä ajoin ennen jumalanpalveluksen alkua. Mikäli messussa palvelevia on paljon, rukous pidetään kirkkosalin puolella.

7.3 Jumalanpalvelusasukat

Papisto ja diakonivihkimyksen saaneet saapuvat kirkkoon pukeutuneena piispaikokouksen antaman suosituksen mukaisesti. Papisto käyttää jumalanpalvelusasukat albaa ja stolaa, joka on suorassa. Diakonin vihkimyksen saaneet käyttävät albaa ja stolaa, joka kulkee vinosti vasemmalta olkapäältä oikealle lantiolle. Päämessussa liturgi käyttää aina messukasukkaa, mikäli vietetään ehtoollista. Jumalanpalveluksessa avustavat seurakuntalaiset ovat pääsääntöisesti pukeutuneena omiin asuihinsa, ehtoollisella avustavat pukeutuvat albaan, mustat jalkineet. Suntiolla on sakastin pöydällä ohjeet siitä, miten jumalanpalvelus toimitetaan erityistilanteessa, kun pappia ei ole paikalla (sanajumalanpalvelus).

7.4 Seurakuntalaiset osallistuvat jumalanpalvelukseen

- lukemalla Raamatun tekstejä, esirukousavustajina, synnintunnustusavustajina
- ehtoollisavustajina kirkkoherran luvalla (KJ 3: 8 §),
- saarnaajana yksittäistapauksessa kirkkoherran luvalla (KJ 3: 4 §)
- soittajina tai laulajina kuorossa, lauluryhmässä tai sooloesiintyjinä
- suntion avustajina
- tervetuloitottajina ovella, kolehdinkerääjinä
- kulkueessa ristinkantajana, kynttilöiden kantajina, Raamatun/Evankeliumikirjan kantajana
- kirkkokahvien ja ruokailujen järjestäjinä tai avustajina
- kattamalla ehtoollispöydän
- muissa erikseen sovituissa tehtävissä, esim. tekniikka
- osallistumalla seurakuntalaisena jumalanpalvelukseen

7.5 Kirkkotila

Kirkkotilassa vallitsee hiljaisuus ja rauha 15 minuuttia ennen jumalanpalveluksen alkua. Kirkkotilan järjestäminen, tarkistukset ja musiikin harjoitus tehdään ennen sitä.

7.6 Palaute

Jos mahdollista, palaute annetaan välittömästi jumalanpalveluksen jälkeen, mutta viimeistään seuraavassa jumalanpalvelustiimin kokouksessa. Kiitos on myös palaute. **Kaksi kertaa vuodessa (joulukuussa ja heinäkuussa) kirkossa kävijöille tehdään pieni kysely, johon voi nimettömänä vastata, jotta saadaan tietoa seurakuntalaisilta. Kysely pannaan esille myös kirkkokahvien yhteyteen. Annetaan myös mahdollisuus palautteen antamiseen sähköisesti.** Kyselyn toteuttamisesta vastaa jumalanpalveluselämän kappalainen. Palaute otetaan huomioon, ja se antaa tarvittaessa suuntaa jumalanpalvelusten kehittämiseen.

7.7 Kolehti

Suntio huolehtii siitä, että kolehdinkerääjiä on riittävästi ja antaa ohjeet kolehdin keräämiseen. Kun kolehti on kerätty, kerääjät tulevat alttarikaiteen ääreen, jossa liturgi voi siunata kolehdin (rukous seurakuntalaisille kuultavaksi). Tämän jälkeen kolehtihaavit asetetaan seurakunnasta päin katsottuna alttarin vasemmalle puolen seinän viereen.

Suntio ja liturgi tai avustava pappi tai muu viranhaltija laskevat kolehdin jumalanpalveluksen jälkeen ja sulkevat tilityspussin. Suntio huolehtii kolehdin tilityksestä kolehtisuunnitelmaan merkittyihin kohteisiin. Seurakuntaneuvoston hyväksymää kolehtisuunnitelmaa noudatetaan.

7.8 Mahdollisuus rippiin ja sielunhoitoon

Jumalanpalveluksen jälkeen seurakuntalaisella on halutessaan mahdollisuus keskusteluun ja sielunhoitoon papin kanssa. Yksityisripiin voi etukäteen sopia papin kanssa.

7.9 Jumalanpalveluselämän suunnittelu

Papit ja kanttorit perehtyvät kirkkovuoden jumalanpalveluksiin, niiden luonteeseen ja kokonaisuuteen jumalanpalvelusten kausisuunnittelun yhteydessä. Samalla käydään läpi alueiden ja työalojen jumalanpalvelukset, yhteisöjen ja järjestöjen kirkkopyhät ym.

Kirkkopyhien sisällölliseen suunnitteluun otetaan mukaan yhteisöjen, järjestöjen, vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden edustajat, mikäli mahdollista.

7.10 Ohjeiden antaminen

Jumalanpalveluksen kulusta on usein tarpeen antaa käytännön ohjeita. Ohjeet voidaan antaa käsiohjelmassa tai suullisesti.

Ohjeen antamisessa on hyvä muistaa seuraavat periaatteet:

- ohjeen tulee olla yksityiskohtainen ja konkreettinen, jotta se on yksiselitteisesti ymmärrettävissä
- ohje annetaan mahdollisimman lähellä asian toteutumista, jolloin asia muistetaan paremmin
- ohjeen antamiseen valitaan aina tarkoituksenmukaisin tapa

Ennen jumalanpalveluksen alkua liturgi voi toivottaa tervetulleeksi ja antaa tarvittavat ohjeet, ohjeet voidaan antaa myös sopivassa kohden ennen asian toteutumista. Ohjeitten antaminen johdantosanojen aikana ei ole suositeltavaa. Ohjeita annetaan mm.: yhdessä lausuttu synnintunnustuksen numero, mikäli se ei ole virsitaululla, ohjeet ehtoollisenviettotavasta, jos kirkossa on paljon henkilöitä, jotka harvoin käyvät ehtoollispöydässä tai ovat vierailijoita (esim. konfirmaatiomessut).

Jos jumalanpalveluksen aikana sattuu yllättävä tilanne, esimerkiksi sairauskohtaus, ensisijaisesti suntio toimii, soittaa ambulanssin ja huolehtii ensiavun antamisesta.

8. Jumalanpalvelus ja sen kulku

8.1 Yleistä

Altтари

Altтари on kirkkotilan keskeisin ja pyhin paikka, kirkkotilan sydän, joka kuvaa Jumalan läsnäoloa. Altтарin keskeisestä paikasta ja asemasta kertovat sijainnin lisäksi siihen liittyvät kuvat, esineet, tekstiilit, kukat ja liturgiset eleet. Altтари on kirkkotilan visuaalinen ja jumalanpalveluksen sisällöllinen keskus.

Altтарilla kynttilät ovat alttarikaapin reunojen edessä. Viinikannu vasemmalla ja öylättirasiat oikealla seurakuntalaisista päin katsottuina, samalla etäisyydellä alttaripöydän reunasta. Toisessa öylättirasiassa säilytetään siunaamattomat, toisessa siunatut leivät.

Altтарin kunnioittaminen on osa jumalanpalveluksen rikasta symbolikieltä, ja se on saanut kirkon historian aikana erilaisia muotoja kuten kumartaminen, polvistuminen, ristinmerkin tekeminen ja altтарin suuteleminen. Tässä asiassa ei tarvitse pyrkiä tapojen yhdenmukaisuuteen. Tärkeää on, että palvelutehtävässä olevat ovat sisäistäneet altтарin merkityksen ja osoittavat sopivalla tavalla kunnioitusta astuessaan altтарin ääreen ja poistuessaan sieltä.

Altтарikaide

Altтарikaide on syntynyt aikanaan helpottamaan ehtoollisen vastaanottamista. Henkilökohtaisessa rukouksessa altтарikaiteen ääreen polvistuminen ilmentää syvää luottamusta ja henkilökohtaista yhteyden kaipuuta Jumalaan.

Ehtoollisessa käytetään erillispikareita, ne sijoitetaan altтарikaiteelle. Ehtoollisvieraat palauttavat pikarin apupöydällä oleville tarjottimille.

8.2 Messun kaava Maarian kirkossa

1. Alkumusiikki ja alkuvirsi

Alkumusiikin ja/tai alkuvirren aikana voi olla ristikulkue: kulkueristi, kynttilät, Raamattu/Evankeliumikirja, avustajat, avustava pappi ja liturgi. Mikäli alussa on ristikulkue, jumalanpalvelus myös pääsääntöisesti päättyy ristikulkueeseen. Ristikulkuetta käytetään suurina juhlapyhinä tai erityiskirkkopyhinä. Liturgi vie ehtoolliskalkin alttarille, mikäli se on ollut mukana kulkueessa.

Ennen jumalanpalveluksen alkua vapaaehtoiset toivottavat kirkon ovelta jumalanpalvelukseen tulijat tervetulleiksi. He voivat samalla kutsua kirkkokahville.

2. Alkusiunaus

Liturgi johtaa alkusiunauksen ja koko johdanto-osan alttarilta, lukupulpetista tai keskeltä kuoria. Sitä ennen hän polvistuu joko alttarilla tai alttarikaiteen ääressä.

3. Johdantosanat

Johdantosanoissa liturgi kertoo lyhyesti pyhäpäivän aiheesta ja johdattaa synnintunnustukseen, jonka voi toimittaa avustava pappi. Synnintunnustusnumero on aina virsitaululla. Paastonaikana voidaan pitää lyhyt rippipuhe.

4. Yhteinen rippi

Liturgi tai avustava pappi johtaa yhteisen ripin alttarilta, lukupulpetista tai keskeltä kuoria. Pappi lausuu synnintunnustuksen joko polvistuneena alttariin päin tai lukupulpetista.

Vapaaehtoiset voivat toimia synnintunnustusavustajina. Mikäli vapaaehtoiset toimivat avustajina, he polvistuvat alttarikaiteen ääreen.

Synnintunnustus lausutaan pääsääntöisesti yhteen ääneen. Synnintunnustuksena voi olla myös virsi. Synnintunnustukseen voidaan liittää hiljaisuutta (Levon messu).

Seurakunta ottaa synninpäästön vastaan laulamalla kolminkertaisen aamenen.

Yhteinen rippi voidaan siirtää myös saarnan jälkeen (erityisesti paastonaikana).

5. Kiitosrukous

Liturgi/avustava pappi rukoilee kiitosrukouksen, jonka jälkeen seurakuntalaiset sanovat aamenen papin johdolla.

6. Päivän psalmi

Kanttori, kuoro, lauluryhmä tai seurakuntalainen laulaa psalmitekstin. Erityistilanteissa psalmiteksti luetaan (Levon messu). Seurakuntalaiset voivat osallistua psalmilauluun erityisesti laulettuna kertosakeen muodossa tai lausumalla sitä (Levon messu). Päivän psalmi voidaan sijoittaa messussa Jumalanpalvelusoppaan antamien ohjeiden mukaiseen paikkaan.

7. Herra armahda/Kyrie-litania

Seurakunta laulaa kanttorin johdolla. Kyrie-litaniassa seurakunta laulaa Herra, armahda -huudahdukset.

8. Kunnia ja kiitosvirsi

Seurakunta seisoo Kunnian ja kiitosvirren aikana.

Kunnian laulaa kanttori, pappi, seurakuntalainen tai esilaulajaryhmä, erityistilanteissa myös kuoro.

Kiitosvirtenä käytetään Jumalanpalvelusten kirjan mainitsemia virsiä Pyhälle Kolminaisuudelle tai Virsikirjassa olevia vaihtoehtoisia kiitosvirsiä.

9. Päivän rukous

Liturgi lukee päivän rukouksen joko alttarilta tai lukupulpetista.

10. Vanhan testamentin lukukappale

Lukijana seurakuntalainen tai avustava pappi lukupulpetista. Lukija voi ilmoittaa esimerkiksi: [Kuulkaamme Jumalan sanaa] Jesajan kirjan luvusta 43.

11. Vastaus

Kanttorin valitsema musiikki tai yhteistyössä liturgin kanssa valittu musiikki. Erityisesti paastonaikana hiljaisuus.

12. Uuden testamentin lukukappale

Lukijana seurakuntalainen tai avustava pappi lukupulpetista.

13. Päivän virsi

Päivän virsi eli graduaalivirsi on jumalanpalveluksen päävirsi, sitä ei voi korvata muulla musiikilla. Päivän virren laulamissa on syytä pyrkiä musiikillisesti monipuoliseen toteutukseen.

14. Evankeliumi

Liturgi/avustava pappi lukee evankeliumin pääsääntöisesti saarnatuolista. Myös lukupulpettia voidaan käyttää. Evankeliumin lukemisen edellä ja jälkeen lauletaan Halleluja-laulu, erityisesti pääsiäisaikana. Halleluja jätetään pois adventin paaston ja pääsiäistä edeltävän paaston aikana. Evankeliumin lukemisen yhteydessä (erityisesti suurina juhlapyhinä) voidaan käyttää kulkuetta (evankeliumikulku). Tällöin päivän virren päättyessä Evankeliumikirja noudetaan lukupulpetista ja kannetaan saattona kirkon keskikäytävälle. Kynttilöitä voidaan kantaa Evankeliumikirjan molemmilla puolilla (Ks. liite).

15. Saarna

Saarna pidetään kyseisen vuosikerran päivän evankeliumista tai sen päivän muusta tekstistä.

16. Uskontunnustus

Seurakunta tunnustaa uskonsa yhteen ääneen. Saarnaaja kehottaa seurakuntaa nousemaan ja johtaa uskontunnustuksen pääsääntöisesti saarnatuolista. Uskontunnustuksena käytetään Apostolista uskontunnustusta. Suurina juhlapyhinä messussa käytetään Nikean uskontunnustusta. Voidaan käyttää myös uskontunnustusvirttä.

17. Virsi tai muuta musiikkia (lyhyt)

Saarnan päätteeksi laulettu virren tai muun musiikin on suositeltavaa liittyä saarnan sisältöön. Tämä kohta voi jäädä myös pois.

18. Yhteinen esirukous

Yhteisen esirukouksen johtaa liturgi, diakoni, avustava pappi tai vapaaehtoinen lukupulpetista. Suositaan vapaaehtoisten toimimista esirukousavustajina. Esirukoukseen voidaan liittää musiikkia, rukouslause tai hiljaisuutta.

Seurakuntalaiset voivat jättää esirukouspyyntöjä sitä varten varattuun laatikkoon, seurakunnan nettisivuille tai suoraan vuorossa oleville papeille sähköpostilla. Suntio toimittaa laatikkoon tulleet esirukouspyynnöt liturgille ennen jumalanpalveluksen alkua.

Esirukouksessa rukoillaan kastettujen, avioliittoon aikovien ja kuolleiden puolesta. Kuolleiden muistamiseen liittyy kynttilän sytytys (sytyttäjänä suntio/vapaaehtoinen) ja musiikki.

Yhteisen esirukouksen jälkeen liturgi/diakoni/pappi/vapaaehtoinen esirukousavustaja ilmoittaa kolehdin kohteen ja pitää tarvittaessa lyhyen kolehtipuheen.

19. Uhrivirsi

Uhrivirren aikana liturgi, avustava pappi tai diakoniatyöntekijä kattaa ehtoollisen.

Pateeni ja kalkki sekä alkoholiton viini katetaan korporaaliliinan päälle.

Muut ehtoollisen jakamiseen osallistuvat saapuvat alttarille kattamisen jälkeen.

Saapuessaan he kumartavat ja polvistuvat. Kaikki kääntyvät yhtä aikaa seurakuntaan päin ja takaisin alttariin päin. Kääntyminen tapahtuu kasvot liturgin suuntaan.

Kun kolehti on koottu, liturgi voi siunata sen. Kolehtihaavit jätetään kuoriin ja viedään pois vasta jumalanpalveluksen päätyttyä.

20. Ehtoollisrukous

Liturgi johtaa ehtoollisrukouksen. Vuorolaulu lauletaan/lausutaan seurakuntaan päin kääntyneenä, muuten ehtoollisrukous toimitetaan alttariin päin kääntyneenä.

Ristinmerkki tehdään koko kädellä sanojen ”siunasi ja kiitti” aikana. Ehtoollisleipää ei murreta öylättejä käytettäessä.

Käytämme seurakunnan rukouslausetta eli akklamaatiota: Me julistamme Hänen kuolemaansa (1. Kor. 11:26). Se vahvistaa seurakunnan yhteistä osallistumista ja korostaa ehtoollisen luonnetta yhteyden ateriana. Rukouslause lauletaan kanttorin johdolla.

Seurakunta päättää ehtoollisrukouksen laulamalla kolminkertaisen aamenen.

21. Isä meidän

Liturgi johtaa rukouksen polvistuneena alttarilla tai seisten. Mikäli ehtoollisavustajat eivät ole tulleet alttarille uhrivirren aikana, he tulevat rukouksen päätyttyä.

22. Herran rauha

Liturgi laulaa/lausuu Herran rauhan seurakuntaan päin kääntyneenä. Liturgi ottaa vastaan seurakuntalaisten laulaman siunausvastauksen pää kumartuneena.

Liturgi tai joku ehtoollisavustajista voi kehottaa rauhan toivottamiseen esimerkiksi sanomalla: Toivottakaamme toisillemme Kristuksen rauhaa.

23. Jumalan Karitsa

Jumalan Karitsa -hymnin aikana siirrytään sivuun niin, että kalkki ja pateeni näkyvät seurakuntalaisille.

24. Ehtoollisen vietto

Liturgi kutsuu ehtoollispöytään. Liturgi jakaa leivän ja avustava pappi/ehtoollisavustaja viinin. Jakaessa käytetään samoja sanoja: [Herramme Jeesuksen] Kristuksen ruumis sinun puolestasi annettu ja [Herramme Jeesuksen] Kristuksen veri sinun puolestasi vuodatettu. Leipää jakava siunaa lapsen tai muuhun kirkkokuntaan kuuluvan ensisijaisesti käyttämällä trinitaarista siunausta: ”Siunatkoon sinua kaikkivaltias ja armollinen Jumala, Isä ja Poika ja Pyhä Henki.”

Mikäli ehtoollisleipiä pitää lisätä, ne konsekroidaan (siunataan). Konksekroidut, ylijääneet ehtoollisleivät säilytetään niille varatussa rasiassa. Tulee pyrkiä siihen, että siunatut ehtoollisaineet käytetään loppuun ehtoollisen aikana.

Lisättäessä viiniä kalkkiin asetussanoja ei tarvitse sanoa uudelleen. Lopuksi ehtoollisen jakajat jakavat ehtoollisen toisilleen. Yksin messua johtava pappi voi jakaa ehtoollisen itselleen alttarin ääressä. Ehtoollisavustajat palaavat omille paikoilleen saatuaan ehtoollisen.

Ylijääneet ehtoollisaineet käsitellään Jumalanpalveluksen oppaan mukaisesti.

Päätössanat

Liturgi lausuu päätössanat. Pateenia ja ehtoollismaljaa ei kohoteta. Päätössanojen jälkeen liturgi, avustava pappi tai diakoni peittää ehtoollisastiat. Ennen kiitosrukousta voi olla hiljaisuus.

25. Kiitosrukous

Liturgi johtaa kiitosrukouksen alttarilta. Kiitosrukouksena voidaan käyttää myös siihen soveltuvaa virttä. Tällöin ylistys jää pois.

26. Ylistys

Kehotuksen ylistykseen laulaa esilaulaja, kanttori tai pappi. Kehotuksen virteen sanoo pappi.

27. Herran siunaus

Liturgi siunaa alttarilta, keskeltä kuoria tai lukupulpetista. Seurakunta laulaa kanttorin johdolla kolminkertaisen aamenen.

28. Päätösmusiikki

Virsi, laulu ja/tai soitinmusiikkia. Päätösmusiikin aikana voi olla ristikulkue, johon seurakuntalaiset tulevat mukaan.

Mikäli on ristikulkue, lähettäminen tapahtuu juuri ennen lähtemistä (kulkuemusiiikkia). Lähettämisen hoitaa avustava pappi, liturgi tai vapaaehtoinen.

Päätösmusiikin jälkeen avustava pappi menee kirkon ovelle tervehtimään seurakuntaa.

Kirkkokahvit tarjotaan pääsääntöisesti joka sunnuntai syys-toukokuussa.

Papin juhlavaatteet

Kun pappi, kanttori, kuoro, solistit, suntio, seurakuntalaiset toimittavat jumalanpalvelusta, he eivät ole omalla asiallaan. He ovat Kristuksen asialla, evankeliumia välittämässä. Tämä tulee selvimmin esille papin vaatetuksessa.

Alba: Tee minut puhtaaksi, Herra, ja puhdistä sydämeni, niin että Kristuksen rakkaus välittyisi minusta.

Vyö: Vyötä minut voimallasi.

Stola: Sinun ikeesi, Herra, on sovelias ja Sinun kuormasi keveä. Auta minua arvollisesti hoitamaan antamaasi tehtävää.

Kasukka: Anna, Herra, minun, palvelijasi, iloita Pyhän sakramentin osallisuudesta ja palvelemisesta.